

OBSAH

Kapitola 1

Metodologická východiska pro definatorické zařazení kategorií

pojištění a pojišтовnictví.....	13
1.1 Úvodní obecné metodologické poznámky	13
1.2 Kategorie nahodilosti a její promítnutí do rozhodovacích procesů souvisejících s pojištěním, pojmy riziko, nejistota a neurčitost.....	15
1.3 Formulace základních rozhodovacích problémů spojených s pojištěním	18
1.4 Klasifikace asymetrie informací na pojistných trzích	20
1.4.1 Stiglitzova interpretace asymetrie informace na pojistných trzích s výhodou na straně poptávky.....	21
1.4.2 Kritické poznámky k Stiglitzově pojetí a řešení asymetrie informace na pojistných trzích.....	22
1.4.3 Argumenty ve prospěch konceptu asymetrie informace na pojistných trzích na straně nabídky	25
1.4.4 Konsekvence vyplývající pro odůvodněnost státních zásahů do pojistného trhu z titulu problému asymetrie informace mezi klientem a pojišтовnou.....	27

Kapitola 2

Přístupy ke kategorizaci pojištění

.....	31
2.1 Vědní disciplína risk management. Tři fáze aplikačního procesu	31
2.1.1 První fáze procesu: Identifikace rizika.....	33
2.1.2 Druhá fáze procesu: Ovládání (redukce a eliminace) rizika.....	33
2.1.3 Třetí fáze: Finanční eliminace důsledků realizace rizika.....	34
2.2 Řešení finanční eliminace dopadů nahodilosti pojištěním. Druhy pojištění podle příčin dopadů nahodilosti	34
2.3 Obsah pojmů pojištění a pojišтовnictví.....	35
2.4 Pojištění jako součást financí	37
2.4.1 Pojištění a podnikové finance	39
2.4.2 Pojištění a veřejné finance	40
2.4.3 Pojištění a měnová rovnováha	40
2.4.4 Pojištění v zahraničně obchodních vztazích.....	41

Kapitola 3

Základní pojmové instrumentárium finanční pojistné teorie.....

.....	43
3.1 Pojistný trh, jeho subjekty	43
3.1.1 Pojišтовny a jejich klienti.....	43
3.1.2 Zprostředkovatelé pojištění.....	45
3.1.3 Ostatní subjekty pojistného trhu	47
3.2 Další významné pojmy: pojistné riziko, pojistná smlouva	48

3.3	Pojistné, pojistné plnění	50
3.4	Podnikatelská rizika komerční pojišťovny	51
3.4.1	Pojistně-technické riziko	51
3.4.2	Kreditní riziko	54
3.4.3	Tržní riziko	54
3.4.4	Operační riziko	55
3.4.5	Ostatní podnikatelská rizika komerční pojišťovny	55
3.4.6	Řízení podnikatelských rizik komerční pojišťovny	55
3.5	Věcné a pojistně-technické hledisko členění pojištění na škodová a obnosová	57
3.5.1	Škodová pojištění	58
3.5.2	Obnosová pojištění	59
3.5.3	Doplňkové nástroje ve škodových a obnosových pojištěních	60

Kapitola 4

Ekonomika pojišťovnictví	63
4.1 Kalkulace pojistného	63
4.1.1 Předmět kalkulace v pojišťovnictví, pojistná technika	63
4.1.2 Uplatnění metod na podporu rozhodování v pojistně-technických kalkulačních modelech	64
4.1.3 Rozdíl mezi životním a neživotním pojištěním z hlediska kalkulace ryziho pojistného	66
4.1.4 Využití metod na podporu rozhodování při kalkulaci pojistného	68
4.1.5 Náklady správní režie pojišťovny a zisková přírážka	70
4.1.6 Aktuální stav tarifní rovnováhy a jeho bezprostřední dopady na ekonomiku pojišťovnictví, včetně aktuálních problémů kalkulace životního pojištění a dopadů finanční a ekonomické krize	71

Kapitola 5

Vnitřní stabilizátory odvětví pojišťovnictví	81
5.1 Klasické zajištění	81
5.1.1 Proporcionální zajištění	82
5.1.2 Neproporcionální zajištění	83
5.2 Finitní a finanční zajištění, alternativní přenos rizika	84
5.3 Mezisekteriální diverzifikace rizik	87

Kapitola 6

Státní regulace v pojišťovnictví	91
6.1 Obecné přístupy k regulaci v ekonomice	91
6.2 Historie regulace ve finanční sféře	92
6.3 Zvláštní důvody pro regulaci v pojišťovnictví	93
6.4 Obecné metody státního dohledu nad pojišťovnictvím	94

6.5	Problémy v oblasti regulace a dohledu na integrovaných trzích při vytváření jednotného pojistného trhu zemí EU	97
6.5.1	Vykazování solventnosti jako základního ukazatele finančního zdraví pojišťovny	99
6.6	Vývoj regulace a dozoru nad pojišťovnictvím v ČR	105
6.7	Změny regulatorního rámce a dohledu v souvislosti s krizí druhé poloviny dekády v EU	110

Kapitola 7

Neživotní pojištění.....	117	
7.1	Několik metodologických poznámek.....	117
7.2	Pojistitelná rizika.....	118
7.3	Nejvýznamnější druhy pojištění a jejich většinová podoba	120
7.3.1	Pojištění domácností a budov	120
7.3.2	Pojištění motorových vozidel	121
7.3.3	Pojištění pro případ přerušení provozu	121
7.3.4	Úvěrové pojištění.....	122
7.3.5	Dopravní pojištění, pojištění kaska.....	123
7.3.6	Pojištění zemědělských rizik	124
7.3.7	Úrazové pojištění	126
7.3.8	Pojištění vážných chorob, pojištění léčebných výloh a cestovní pojištění.....	127
7.4	Současný český a světový trh neživotního pojištění	127

Kapitola 8

Pojištění odpovědnosti za škody	131	
8.1	Odpovědnost za škodu	131
8.2	Právní stránka pojištění odpovědnosti za škody.....	133
8.3	Obsah produktů pojištění odpovědnosti.....	134
8.4	Pojištění odpovědnosti z provozu motorových vozidel.....	135
8.4.1	Historie pojištění odpovědnosti za škody z provozu vozidel u nás	135
8.4.2	Povinně smluvní pojištění odpovědnosti z provozu motorového vozidla	136
8.4.3	Cenová distorze a její důsledky	137

Kapitola 9

Řešení životních rizik pojistnými produkty.....	141	
9.1	Původní poslání životního pojištění a jeho současná modifikace	141
9.2	Životní pojištění jako alternativa financování postaktivního věku	142
9.3	Životní pojištění jako instrument finančního trhu	143
9.4	Tradiční produkty životního a důchodového pojištění	145
9.5	Nové typy produktů životního pojištění	147
9.6	Současné problémy životního pojištění v ČR	150

Kapitola 10

Polistopadová historie českého pojistného trhu	153
10.1 Česká ekonomika po listopadové revoluci	153
10.2 První etapa obnovování českého pojistného trhu, vznik konkurenčního prostředí.....	154
10.3 Deformace struktury nabízených služeb na neplnokrevném českém pojistném trhu.....	156
10.4 Problém přechodu systému hospodaření a zejména účetnictví na metodiku pojišťoven tržních ekonomik	157
10.5 Porevoluční zvláštnosti českého investičního pojistného trhu	158
10.6 Předpoklady pro vznik pojistného trhu	159
10.7 Vývoj pojistného trhu – základní trendy	160
10.7.1 Počet pojišťoven	160
10.7.2 Předepsané pojistné	161
10.7.3 Podíl životního a neživotního pojištění na celkovém předepsaném pojistném.....	161
10.7.4 Podíl předepsaného pojistného v běžných cenách na hrubém domácím produktu.....	162
10.7.5 Další vybrané ukazatele členů ČAP	162
10.7.6 Pojištěné škody z povodní 1997 a 2002.....	163
10.7.7 Co uplynulých 20 let ukázalo?	164

Kapitola 11

Vývoj českého pojistného trhu v kontextu vývoje na světových pojistných trzích.....	167
11.1 Podmínky ve výskytu pojistných událostí.....	168
11.2 Vývoj na světových pojistných trzích	178
11.3 Vývoj na českém pojistném trhu	184
11.4 Vývoj životního pojištění	190
11.4.1 Vývoj v podobě produktů životního pojištění	190
11.4.2 Životní pojištění jako nástroj řešení potřeb lidí ve stáří.....	197
11.4.3 Riziková složka životního pojištění	199
11.4.4 Vývoj na českém pojistném trhu	200
11.5 Vývoj v oblasti pojištění automobilů	206
11.5.1 Vývoj pojištění automobilů na českém pojistném trhu.	208
11.5.2 Vývoj na trhu pojištění odpovědnosti za škody z provozu vozidla na českém pojistném trhu	210
11.5.3 Změny v konstrukci pojištění automobilů	214
11.5.4 Některé principiální inovace v pojištění automobilů.....	216
11.6 Vývoj v oblasti pojištění podnikatelských rizik.....	218
11.7 Vývoj a specifika v oblasti zemědělského pojištění.....	220
11.7.1 Obsah zemědělského pojištění.....	221
11.7.2 Postavení zemědělského pojištění na českém pojistném trhu.....	222

11.7.3	Regulace a podpora zemědělského pojištění ze strany státu	225
11.7.4	Principiální otázky	226
11.8	Problematika odškodňování pracovních úrazů a nemocí z povolání	227
Kapitola 12		
Shrnutí změn v úloze a postavení pojišťovnictví v globální ekonomice		
	ěře ve světě a v ČR.....	233
12.1	Stav světové ekonomiky	233
12.2	Dopady vlivů globalizace a finanční a ekonomické krize na vlastní pojišťovací činnost.....	236
12.2.1	Dopad zvýšené regulace	237
12.3	Změny v úloze a postavení pojišťovnictví na českém národním trhu	240
12.3.1	Stav české ekonomiky.....	240
12.3.2	Konkrétní dopady změn na v postavení pojišťovnictví na českém pojistném trhu	241
Summary.....		245
Seznam použité literatury		246
REJSTŘÍK.....		250

Upravená v rámci řešení grantu GAČK 402/09/1507 je za prvními listy vysokoškolskou učebnicí, když ambicí autora bylo především je zařadit do literatury pro praxi a odborníky z praxe. Základní čtenářská kniha, kterou byly texty přednášek pro kurzy pokračujícího pojišťovnictví pro studenty ekonomie na Vysoké škole ekonomické, byla postupně rozšiřována o další významné a předtím aktuální publikované články i podle posledních vývojových tendencí. V závěrečné etapě tvorby byly do publikace zapracovány závěry řešení grantu GAČK 402/09/1507 – Změny v úloze a postavení odvětví pojišťovnictví v globální ekonomice světa a v ČR, jehož výstupy byly také jako autoři nebo spoluautoři publikovány prof. ing. Evou Ducháčkovou, CSc., prof. ing. Jaroslavem Daňhel, CSc. a také doc. Dr. Jarmilou Radová, PhD., ing. Štěpánem Ondřejem a cennými připomínkami k obsahu a struktuře této publikace přispěl Mgr. Jaroš Trosjan.

Každá kapitola představuje rozbor jednoho aktuálního závažného tématu pojistné teorie, které má dle názoru autorů pro praxi značnou důležitost anebo vysokou aktualnost. Analýza jednotlivých problémů je prováděna v obecné rovině se znalostí o aplikaci pro české prostředí. Autoři budou vděční za připomínky a náměty k předkládanému textu.

Leden 2012

Autori